

| مقدمه |

| هدا گابلر: بازی و جدل ایبسن با مدعیان نوزایی اجتماعی^۱ |

نمایشنامه‌ام تمام شد؛ نسخه دست‌نویس آن پریروز روانه کپنهاگ شد. [...] خلاً عجیبی است... انسان یک‌باره از کاری جدا شود که ماه‌ها برایش وقت گذاشته و فکرش را چنان به خود مشغول کرده که به چیز دیگری نیندیشد. ولی خوب، حس خوبی هم هست که تمامش کنی. مصاحبت مدام با شخصیت‌های ساختگی دیگر داشت پاک کلافه‌ام می‌کرد (ایبسن، نامه به پروزر در ۲۰ نوامبر ۱۸۹۰، مکاتبات، ۴۳۳).

هدفم در این نمایشنامه واقعاً بررسی به اصطلاح مسئله‌ای [به روال دیگر کارهای رئالیستی‌ام] نبوده؛ اصولاً هدفم [...] این بوده که چند انسان، یک سلسله عواطف انسانی، و طیف سرنوشت آنها را در پس‌زمینه بعضی شرایط اجتماعی و

۱. به‌عنوان پژوهشگر آثار ایبسن از برخوردهای غیرمنصفانه و پیش‌داوری‌هایی که این چند سال در ایران با این اثر ایبسن شده سرفاکنده و بیزارم؛ و این یکی از دلایلم برای کشاندن بحث به ایبسن در کشاکش روح زمانش است. تنها جایی و در فرهنگی ایبسن را به اباحه‌گری متهم می‌کنند که در آن نقد و رواداری خریدار نداشته باشد. پس آن دشنام‌ها که به این آدم لجوج محتاط خویشاوند جامعه داده‌ام دامن خودمان را می‌گیرد.

متون نمایشی ارزنده‌ای همچون هدا گابلر آن قدر باز و «کلاسیک» اند که به خوانش‌های متفاوت تن می‌دهند. بنابراین، در شرایط آرمانی، حق هر کارگردانی می‌دانم که بتواند خوانش خودش را به نمایش درآورد؛ و حتی آن قدر پیش برود که اجرایش نقیض خود اثر باشد. کار نقد ارزیابی آن خوانش در زمان اجرا و پس‌از آن است؛ اگر کسانی اجرای خوانش خاصی را نمی‌پذیرند، حق و انصاف آن است که صرفاً به آن ←

| پرده یک |

سالن پذیرایی بزرگ و زیبا، با چیدمانی خوش سلیقه، که رنگ‌های تیره در آن غالب است. ته صحنه درگاهی عریضی است که پرده‌های آن را کنار زده‌اند. این درگاهی به اندرونی کوچکی باز می‌شود که به همان سبک سالن پذیرایی آراسته است. در دیوار راست اتاق جلویی در تاشویی است که به راهروی انتها به در ورودی ساختمان باز می‌شود. روبه‌روی این در، در دیوار چپ، دری تمام شیشه‌ای است، که پرده‌های آن را نیز کنار زده‌اند. از پس شیشه‌های این در بخشی از طاق ایوان و درختان با رنگ‌های پاییزی را می‌بینیم. جلوی صحنه میزی به شکل بیضی است با رومیزی و چند صندلی دور آن. نزدیک دیوار راست یک بخاری سرامیکی بزرگ به رنگ تیره، یک صندلی راحتی با پشتی بلند، یک چهارپایه مبله پای‌آسا، و دو چهارپایه کوتاه است. فضای گوشه راست را یک کاناپه با میز گردی جلوی آن پُر می‌کند. سمت چپ، جلو، با اندکی فاصله از دیوار، یک کاناپه است. عقب‌تر و